

қаржылық тұрақтылықтың негізін ағымдағы міндеттемелерді уақытында орындау, активтердің өтімділігі және табыстылық құрайды. Компанияның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етудегі стратегиялық менеджмент қазіргі бизнес әлемінде аса маңызды рөл атқарады. Бұл концепцияның негізі – ұйымның қаржылық ресурстарын жоспарлау, бақылау және тиімді пайдалануды қамтамасыз ету. Стратегиялық менеджмент жүргізудің мақсаты – қаржылық тұрақтылықты нығайту, нарықтағы өзгерістерге бейімделу, және тәуекелдерді минимизациялау. Стратегиялық менеджмент қаржылық анализ, бюджеттік жоспарлау, инвестициялық стратегияларды әзірлеу, сондай-ақ қаржылық мониторинг функцияларын қамтиды. Компаниялар бүгінгі таңда динамикалық және бәсекелі ортада жұмыс жасайды, сондықтан оларға дәл әрі уақытында шешімдер қабылдау қажет. Бұл процесс мәліметтер жинау, болжам жасау, және корпоративті мәдениетті дамыту арқылы жүзеге асады. Стратегиялық менеджмент – ұйымдарды тиімді басқарудың негізгі аспектілерінің бірі. Ол кәсіпорынның ұзақ мерзімді мақсаттарын анықтауға, ресурстарды дұрыс бөлуді қамтамасыз етуге және нарықтағы бәсекелестік артықшылықтарды қалыптастыруға бағытталған. Стратегиялық менеджменттің негізі – ұйымның ішкі және сыртқы ортасын мұқият талдау, оған сәйкес стратегиялық жоспарларды әзірлеу. Стратегиялық менеджмент ұйымның ұзақ мерзімді мақсаттарын анықтауға және оларға жету жолдарын жоспарлауға көмектеседі [2].

Әдебиеттер тізімі

1. Вайн С. (2019). Инвестиция және трейдинг. - Алматы: Қаржы-Экономика баспасы.
2. Смит Д. (2018). Қаржылық тұрақтылық және менеджмент стратегиялары. – Москва: Экономика баспасы.
3. Қаржылық менеджмент. (2020). Қаржылық ресурстарды басқару және кәсіпорынның тұрақтылығы. – Астана: Білім баспасы.
4. Тетл А. (2018). Қаржылық нарықтар мен инвестициялар: Тәуекелдерді басқару мен инвестициялық стратегиялар. – Алматы: Экономикалық зерттеулер институты.
5. Котлер Ф. (2021). Маркетинг менеджменті. – Алматы: Қазақ университеті.
6. Назарова Т. (2020). Нарықтық экономика және қаржылық тұрақтылық. – Шымкент: Атамекен баспасы.
7. Миронова С.А. (2018). Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығына әсер ететін факторлар. Жас ғалым, №2, 23-26. <https://moluch.ru/archive/223/52594/>

Қаржы секторын цифрландыру – бұл қазіргі экономиканың маңызды трендтерінің бірі

А.Ж. Тиштықбаева¹, С.Е. Масалим², Қ. Түйтебек³

¹Қаржы кафедрасының аға оқытушысы, э.ғ.м.

^{2,3}"Қаржы" мамандығы бойынша 2 курс студенттері
arnagul0707@mail.ru, maaasalim@mail.ru, Karakattujtebek@gmail.com

^{1,2,3} Қарағанды Бөкетов университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Қаржы секторын цифрландыру – заманауи экономиканың маңызды бағыттарының бірі. Цифрлық технологияларды енгізу банк жүйесін жетілдіру, төлем операцияларын автоматтандыру және қаржы ресурстарын басқарудың тиімділігін арттыруды қамтамасыз етеді. Бұл үрдіс клиенттерге көрсетілетін қызметтердің сапасын жақсартумен қатар, операциялардың қауіпсіздігін арттырады. Сонымен қатар, блокчейн, жасанды интеллект және үлкен деректерді талдау құралдарының қолданылуы қаржы институттарының қызметтерін жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. Осы мақалада цифрландырудың қаржы секторына тигізетін ықпалы, оның артықшылықтары мен негізгі кедергілері қарастырылады.

Кілт сөздер: қаржы, цифрландыру, блокчейн, жасанды интеллект, үлкен деректер, банк жүйесі, инновациялар.

Цифрландыру қазіргі қоғамның барлық салаларын қамтитын жаһандық үрдіске айналды. Экономиканың маңызды бөліктерінің бірі болып табылатын қаржы секторы да бұл өзгерістерден тыс қалған жоқ. Цифрлық технологиялардың дамуымен қаржы институттарының қызметі жаңа деңгейге көтеріліп, клиенттерге көрсетілетін қызметтердің сапасы мен қолжетімділігі айтарлықтай жақсарды. Бұл үрдіс тек қаржы саласының өнімділігін арттырумен шектелмей, бүкіл экономиканың тұрақтылығына да ықпал етеді. Осы мақалада қаржы секторын цифрландырудың негізгі аспектілері, оның артықшылықтары мен қауіптері, сондай-ақ қазіргі заманғы технологиялардың қаржы жүйесіне әсері талданады.

Қаржы секторын цифрландыру банк жүйесін жетілдіру, төлем операцияларын автоматтандыру және қаржы құралдарын тиімді басқаруды қамтамасыз ететін құрал ретінде көрініс тапты. Электронды төлем жүйелері, мобильді банкинг және онлайн-қаржыландыру платформалары клиенттерге банк қызметтеріне қол жеткізуді оңайлатты. Бұрын банк бөлімшесіне баруды қажет ететін көптеген операциялар қазір мобильді құрылғылар арқылы бірнеше минут ішінде жүзеге асырылады. Бұл клиенттер үшін уақыт үнемдеуді қамтамасыз етіп, қаржы институттары үшін шығындарды азайтуға мүмкіндік береді.

Қаржы секторын цифрландырудың негізгі бағыттарына тоқталатын болсақ:

1. Банктердің цифрлық трансформациясы

Дәстүрлі банктер енді цифрлық форматқа көше отырып, мобильді банкингті, онлайн төлемдер мен чат-боттарды белсенді енгізуде. Бұл клиенттерге қызмет көрсету сапасын арттырып, уақытты үнемдеуге мүмкіндік береді.

2. FinTech және инновациялар

Қаржы технологияларының (FinTech) дамуы клиенттерге ыңғайлы әрі жылдам қызметтер ұсынуға жағдай жасап отыр. Мысалы, онлайн несиелендіру платформалары, P2P төлемдер жүйелері және инвестициялаудың автоматтандырылған сервистері кеңінен танымал болуда.

3. Блокчейн және криптовалюталар

Блокчейн технологиясы қаржылық операциялардың қауіпсіздігін арттырып, деректерді сақтау мен бөлісу тәсілдерін өзгертіп отыр. Сонымен қатар, криптовалюталар цифрлық активтер ретінде жаңа инвестициялық мүмкіндіктер ұсынады.

4. Деректерді талдау және жасанды интеллект

Қаржы секторында Big Data және AI технологияларын қолдану клиенттердің қажеттіліктерін дәл анықтауға, алаяқтықты болдырмауға және тәуекелдерді басқаруға көмектеседі.

5. Цифрлық төлем жүйелері

Apple Pay, Google Pay сияқты цифрлық әмияндар, сондай-ақ Kaspi.kz сияқты қазақстандық платформалар төлем жасауды тез әрі ыңғайлы етуде.

6. Киберқауіпсіздік және деректерді қорғау

Цифрландыру қаржы секторындағы қауіп-қатерлерді де арттырады. Сондықтан киберқауіпсіздік жүйелерін жетілдіру – маңызды міндеттердің бірі.

7. Қазақстандағы цифрлық теңге

Ұлттық цифрлық валютаны енгізу арқылы Қазақстан цифрлық қаржы жүйесін дамытудың жаңа кезеңіне өтуде. Бұл төлем жүйелерінің қауіпсіздігі мен тиімділігін қамтамасыз етуге бағытталған.

Цифрландырудың маңызды артықшылықтарының бірі – деректерді өңдеу жылдамдығы мен көлемінің артуы. Үлкен деректер технологиясы қаржы секторында ерекше орын алады. Бұл технология арқылы банктер мен басқа да қаржы институттары клиенттердің қаржылық мінез-құлқын талдап, болашақтағы қызметтерді жекешелендіруге мүмкіндік алады. Жасанды интеллект негізінде жасалған талдау құралдары клиенттердің несие тарихын зерттеп, тәуекелдерді төмендетуге және жеке ұсыныстар жасауға мүмкіндік береді. Бұл, өз кезегінде, қаржы институттарының тиімділігін арттырып, клиенттердің сенімін нығайтады. [1,64]

Цифрландырудың артықшылықтары	Цифрландырудың қиындықтары
Операциялық шығындарды азайту	Құқықтық және нормативтік мәселелер, яғни жаңа технологияларды енгізу үшін нормативтік базаны бейімдеу қажет. Криптовалюталар мен блокчейнді реттеу мәселелері өзекті.
Қызмет көрсету жылдамдығын арттыру;	Киберқауіпсіздік тәуекелдер, яғни деректердің құпиялылығы мен қауіпсіздігін сақтау маңызды, өйткені цифрлық экожүйелер хакерлік шабуылдарға ұшырауы мүмкін.
Клиенттер үшін қызметтің қолжетімділігін кеңейту (әсіресе қашықтағы аймақтарда);	Инфрақұрылымның дайын еместігі: Кейбір аймақтарда интернеттің төмен жылдамдығы мен цифрлық сауаттылықтың төмендігі цифрландыруды тежейді.
Қаржылық қызметтердің ашықтығын арттыру.	
Е с к е р т у - [1] әдебиет деректері негізінде автормен құрастырылған	

Қаржы секторын цифрландырудың тағы бір маңызды аспектісі – транзакциялардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Блокчейн технологиясы бұл бағытта ерекше рөл атқарады. Ол мәліметтерді орталықсыздандыру арқылы транзакциялардың ашықтығын арттырып, жалған ақпарат енгізу мүмкіндігін жояды. Сонымен қатар, блокчейн жүйесінің арқасында төлемдер жылдам әрі қауіпсіз жүзеге асырылады, бұл әсіресе халықаралық операцияларда маңызды. Мысалы, криптовалюталар дәстүрлі банктік аударымдарға қарағанда әлдеқайда жылдам және арзан төлем әдісі ретінде танымал болып келеді.

Цифрландыру қаржы секторының инновациялық шешімдерге бейімделуіне ықпал етеді. Финтех-компаниялар қаржы жүйесінің дәстүрлі институттарына балама ретінде пайда болды. Олар клиенттерге онлайн платформалар арқылы қызмет көрсетеді және банктерге қарағанда икемді және жылдам шешімдер ұсынады. Бұл әсіресе шағын және орта бизнес үшін қаржыландыру мүмкіндіктерін кеңейтуге септігін тигізеді.

Финтех-компаниялардың дамуы қаржы саласындағы бәсекелестікті арттырып, қызмет сапасын жақсартуға ықпал етеді. Дегенмен, цифрландырудың қаржы секторына әсері тек оң нәтижелермен шектелмейді. Бұл үрдіс бірқатар қауіптерді де туындатады. Ең басты мәселелердің бірі – киберқауіпсіздік. Цифрлық технологияларды қолдану арқылы қаржы операцияларын жүзеге асыру қауіпсіздіктің жоғары деңгейін талап етеді. Хакерлік шабуылдар мен деректерді ұрлау тәуекелі қаржы институттары үшін үлкен проблемаға айналуда. Мысалы, соңғы жылдары бірнеше ірі банктердің деректер базасы хакерлік шабуылдарға ұшырап, клиенттердің жеке мәліметтері қолды болған жағдайлар тіркелген. Сондықтан цифрландыру процесі қаржы институттарынан қауіпсіздік жүйелерін үздіксіз жетілдіруді талап етеді. [2,98]

Екінші мәселе – цифрлық теңсіздік. Ауылдық жерлерде немесе интернетке қолжетімділігі шектеулі аймақтарда тұратын халық үшін цифрлық қаржы қызметтерін пайдалану қиындық тудыруы мүмкін. Бұл мәселені шешу үшін мемлекеттік және жекеменшік секторлар инфрақұрылымды дамытуға және халықты цифрлық сауаттылыққа үйретуге баса назар аударуы керек.

Цифрландырудың тағы бір маңызды аспектісі – нормативтік-құқықтық реттеу. Қаржы институттарының қызметі ұлттық және халықаралық деңгейде қатаң реттеледі. Цифрлық технологияларды енгізу жаңа заңдар мен ережелерді талап етеді. Мысалы, криптовалюталарды реттеу мәселесі көптеген елдерде өзекті болып отыр. Бұл ретте реттеуші органдар жаңа

технологиялардың мүмкіндіктерін пайдалануды қолдау мен қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету арасында тепе-теңдік сақтауы керек. [3,123]

Қаржы секторын цифрландырудың болашағы зор. Жасанды интеллект, машиналық оқыту және блокчейн технологияларының одан әрі дамуы қаржы қызметтерінің жаңа түрлерін пайда болуына ықпал етеді. Мысалы, жасанды интеллект банктік өнімдер мен қызметтерді автоматтандыру арқылы клиенттерге қызмет көрсету уақытын қысқартады және қателіктер санын азайтады. Сонымен қатар, деректерді өңдеу жүйелері қаржылық алаяқтықтың алдын алу үшін тиімді құралға айналуға мүмкіндік береді. Бұл технологиялар клиенттердің жеке мәліметтерін қорғауды күшейтіп, қаржы институттарының қауіпсіздік деңгейін арттырады. Цифрландырудың қаржы секторына тигізетін әсері тек технологиялық прогреспен ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік-экономикалық өзгерістермен де байланысты. Цифрлық төлем жүйелері мен онлайн-қаржыландыру платформаларының арқасында көптеген адамдар қаржы қызметтеріне қол жеткізе алады. Бұл қаржылық инклюзияны арттырып, халықтың экономикалық белсенділігін ынталандырады. Сонымен қатар, цифрлық технологиялар бизнес үшін жаңа мүмкіндіктер ашады, мысалы, электронды сауда платформалары арқылы әлемдік нарықтарға шығуға мүмкіндік береді. [4,51]

Қаржы секторын цифрландыру мемлекеттік деңгейде де маңызды. Цифрлық технологиялар мемлекеттік бюджеттерді басқаруды жеңілдетіп, салық жинауды тиімдірек етеді. Мысалы, электронды үкімет жүйелері салық төлемдерін автоматтандыру арқылы әкімшілік шығындарды азайтып, халыққа көрсетілетін қызметтердің сапасын жақсартады.

Сонымен қатар, мемлекеттік бағдарламаларды қаржыландыру мен бақылауда цифрлық технологияларды қолдану олардың тиімділігін арттырады.

Қаржы секторын цифрландырудың экологиялық аспектілері де бар, қағаз құжат айналымын азайту қоршаған ортаға оң әсерін тигізеді. Электронды төлемдер мен цифрлық есеп жүйелері арқылы қаржы институттары экологиялық таза жұмыс істеуге көшуде. Бұл экологиялық тұрақтылыққа қол жеткізуге және бизнес процестерін оңтайландыруға мүмкіндік береді. [5,24]

Қаржы секторын цифрландырудың пайдасы: Қызметтердің қолжетімділігін арттыру,

✓ Шығындарды қысқарту, клиенттердің тәжірибесін жақсарту.

✓ Экономиканың ашықтығын қамтамасыз ету.

Қазақстанда цифрландыру "Цифрлық Қазақстан" бағдарламасы аясында жүзеге асырылуда. Қаржы секторындағы негізгі үрдістер:

- Kaspi.kz және Halyk Bank сияқты ірі ойыншылардың цифрлық экожүйелерін дамыту;
- eGov арқылы мемлекеттік қызметтерді цифрландыру;
- FinTech саласының стартаптарын қолдау.

Қорытындылай келе, қаржы секторын цифрландыру – қазіргі заманғы экономика мен қоғам дамуының ажырамас бөлігі. Бұл процесс қаржы институттарының тиімділігін арттырып, клиенттерге қолайлы жағдай жасайды. Сонымен қатар, цифрландыру қауіпсіздік пен реттеуді күшейтуді, сондай-ақ халықтың цифрлық сауаттылығын арттыруды талап етеді.

Қаржы секторының цифрлануы технологиялық прогресс пен әлеуметтік-экономикалық өзгерістерді үйлестіре отырып, болашақта тұрақты экономикалық дамудың негізін қалайды.

Әдебиеттер тізімі

1. Абдуллаев, С. Е. Цифровая трансформация финансовых институтов: вызовы и перспективы. Москва: Финансы и статистика, 2018. – 312 с.
2. Иванов, А. В., Сидоренко, П. Н. Блокчейн и его применение в банковской сфере. Санкт-Петербург: Лань, 2019. – 264 с.
3. Петрова, Л. М. Финансовые технологии и цифровизация: учебное пособие для вузов. Москва: Юрайт, 2020. – 356 с.
4. Казакова, И. В., Логинов, К. А. Цифровая экономика и финансовые рынки. Екатеринбург: Уральский федеральный университет, 2021. – 284 с.

5. Смирнова, Е. Н., Тарасов, О. В. Инновационные технологии в управлении финансами. Новосибирск: Сибирское университетское издательство, 2017. – 298 с.

Қаржы-несие секторының шағын және орта бизнесті дамытудағы цифрландыру бағыттары

А.Ж. Тиштыкбаева¹, І.А. Махмут², А.Н. Нурмағанбет³

¹Қаржы кафедрасының аға оқытушысы, э.ғ.м.

^{2,3}"Қаржы" мамандығы бойынша 2 курс студенттері

¹arnagul0707@mail.ru, ²inzhumahmut5@gmail.com, ³nurbekovnaakbota@gmail.com

^{1,2,3}Қарағанды Бөкетов университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Шағын және орта бизнес (ШОБ) ел экономикасының тұрақтылығы мен дамуының негізі болып табылады. Цифрландыру ШОБ-тің қаржы ресурстарына қол жеткізуін жеңілдетіп, шығындарды қысқартып, бизнес-процестерді оңтайландырады. Қазіргі заманғы цифрлық технологиялар кәсіпкерлерге қаржы құралдарына қол жеткізуді жеңілдетіп қана қоймай, олардың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Кілт сөздер: Шағын және орта бизнес (ШОБ), қаржы-несие секторы, цифрландыру, онлайн-несие беру, мобильді банкинг, интернет-банкинг, blockchain

Қаржы-несие секторының шағын және орта бизнесті (ШОБ) дамытудағы цифрландыру бағыттары – бұл заманауи технологиялар арқылы кәсіпкерлікті қолдау және қаржылық қызметтерді жетілдіру мақсатында жасалған шаралар мен әдістердің жиынтығы. Қаржы-несие секторы Қазақстан Республикасының экономикалық дамуында шешуші рөл атқарады және ел дамуының стратегиялық мақсаттарына қол жеткізуге ықпал ете алады. Қазақстанның стратегиялық дамуындағы қаржы-несие секторының негізгі басымдықтарының бірі: бұл елдегі шағын және орта бизнесті қолдау, себебі Қазақстандағы шағын және орта кәсіпорындар (ШОБ) ел экономикасында шешуші рөл атқарады және экономикалық өсудің маңызды көзі болып табылады.

Шағын және орта бизнес - бұл ірі корпорациялар мен көп ұлттық компаниялардан ерекшеленетін белгілі бір сипаттамалары бар кәсіпорындар санаты. ШОБ анықтаудың әмбебап стандарты болмаса да, олар әдетте келесі ерекшеліктермен сипатталады: көлемі жағынан ірі корпорациялармен салыстырғанда шағын және орта бизнеске жатады, сонымен қатар шағын және орта бизнесті басқару әдетте ірі корпорацияларға қарағанда икемді және орталықтандырылмаған. Шағын және орта бизнес иелері көбінесе өз кәсіпорындарын басқарудың белсенді қатысушылары болып табылады. Олар өндірісті ұлғайтуға, өткізу нарықтарын кеңейтуге, инновацияларға және ел экономикасының бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ықпал етеді [1].

Шағын және орта бизнес көптеген елдердің экономикасында маңызды рөл атқарады. Олар көптеген жұмыс орындарын ашады, бәсекелестікті ынталандырады және аймақтардың дамуына ықпал етеді және көптеген елдердің экономикалық жүйесінің маңызды элементі болып табылады. Жалпы алғанда, шағын және орта бизнес жұмыс орындарын құруда, экономикалық өсуді ынталандыруда және инновацияларды дамытуда шешуші рөл атқаратын экономиканың маңызды және серпінді сегменті болып табылады.

ШОБ-тің экономикалық рөлі: Қазақстанда шағын және орта бизнестің (ШОБ) дамуы соңғы жылдары белсенді түрде жүзеге асырылуда. Шағын және орта бизнестің (ШОБ) дамуы ел экономикасының маңызды бөлігі болып табылады.

Үкіметтің арнайы бағдарламалары мен реформалары арқасында ШОБ секторының өсімі байқалуда. Осы саладағы өсім мемлекет тарапынан көрсетілген қолдаумен, цифрландыру және инновацияларды енгізумен байланысты.